

EDİTÖRDEN

“İnsanın mükemmelliği gerçekten de sınırsızdır; bundan böyle kendisini durdurmaya çalışacak her türlü güçten bağımsız olan bu mükemmelliğin ilerlemesine, doğanın bizleri içine attığı bu dünyanın ömründen başka bir sınır yoktur.. Bu ilerleme ... dünya evren sisteminde şimdiki yerini koruduğu sürece asla geri döndürülemezdir.”

Marquis de Condorcet

1793'te yayınlanan “Sketch for a Historical Picture of the Progress of the Human Mind” adlı kitabından...¹

İnsan faaliyetleri sonucu oluşan çevresel değişimler, ekolojik dengenin bozulmaya başlaması ve türlerin yok olması gibi ekolojik konuların dikkat çekmeye başlaması 1960'lı yıllara rastlar. Rachel Carlson'un 1962'de yayınlanan “Sessiz Bahar” kitabı, çevremizin ve ortak geleceğimizin tehdit altına girmeye başladığına dikkat çeken ilk çalışmadır. Bir bahar, bir tarlada kuşlar ölüyor yer ABD fark eden Rachel Carlson. R. Carlson'un kimyasal böcek öldürücülerin (DDT) hatalı kullanımının ve bunun ticari istismarının kuşlardan başlayarak doğayı nasıl kalıcı olarak tahrip ettiğine dikkat çeken “Sessiz Bahar - Silent Spring” isimli kitabı^{2**} 20.yy'ın çevre tarihinin çok önemli bir kilometre taşı olarak kabul edilmektedir.

Dünyanın “Yeşil Tarihi”nin ikinci önemli kilometre taşı, Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından 1987'de yayınlanan ve Brundtland Raporu olarak da bilinen “Ortak Geleceğimiz” raporudur. Brundtland çalışması, dünyanın ekolojik durumunu ortaya koyan ilk geniş kapsamlı rapordur ve ortak geleceğimizin ipotek altına alınmak üzere olduğu konusundaki ilk ciddi uyarıdır.

Brundtland Raporu'nu takiben Rio 1992 konferansı üçüncü kilometre taşıdır ve çok önemli bir uluslararası adım olarak görülmüştür. Aradan 20 yıl geçti. Haziran 2012'de Yine Rio'da toplanan Rio+20 Konferansı sessiz sedasız yapıldı, beklentileri karşılamadı. Rio 1992 - Rio 2012 arası dönemde doğa, insanın her türlü tahmininden çok daha hızlı tahrip oldu ve geri dönüşü olmayan bir ekolojik dengesizlik getirmeye başladı.

Rio+20 Zirvesi, gezegenin ve geleceğimizin korunması, adaletsizlik ve yoksullukla mücadele konuları başta olmak üzere denizler, sürdürülebilir kalkınma hedefleri, para ve uygulama araçları, uluslararası çerçeve, yeşil ekonomi, ormanlar, enerji ve fosil yakıt teşvikleri gibi çok önemli alanlarda somut ilerlemeler kaydedilemeden ve anlaşma sağ-

¹ Clive Ponting'in 2007'de Londra'da Vintage Books'ta yayınlanan “A New Green History of the World, The Environment and The Collapse of Great Civilizations” isimli kitabının 2008'de Ayşe Başçı tarafından “Dünyanın Yeşil Tarihi, Çevre ve Büyük Uygarlıkların Çöküşü” başlığı ile Türkçe'ye çevrilerek Sabancı Üniversitesi'nde yayınlanan kitabından alınmıştır.

^{2**} Rachel Carson, Sessiz Bahar, Çev.: Çağatay Güler, Ankara, Palme Yayıncılık, 2004.

lanamadan sona erdi. Oysa “Rio+20: the future we want” nasıl bir gelecek istediğimizi tartışmak ve dünyanın en acil sorunlarına cevap aramak için büyük ve önemli bir fırsattı. Birleşmiş Milletler, Rio+20’den sürdürülebilir kalkınmanın üç bileşeni olan sosyal, ekonomik ve çevresel unsurları içeren ve bu üç boyutu insani kalkınmanın odağına koyan “yeni bir vizyon” beklentisi içindeydi. Ancak sonuç “Rio-20” şeklinde adlandırılacak kadar cılız oldu.

Çevre duyarlılığının ilk tepkileri öfkeli yaklaşımlar olmuş ve “yeşil” zor kullanmanın, çatışmanın, bozulan ekolojik düzene sert önlemlerle dur demenin ilk çare arayışı olmuştur. Özünde huzur, gelişme ve gelecek ümidi taşıyan “yeşil gezegen”, “yeşil denge” ve “yeşil gelecek” kavramları daha sonraları daha pasifist eylemler dizisine dönüşen bir arayış yolunun hedefi haline gelmiştir. Bu çerçevede çevre sorunları ve çevreci kaygılar, gelişmiş ülkelerden başlayarak ülke parlamentolarına parti oluşumları ile girmiş hatta kimi yerlerde iktidar ortağı haline gelmiştir. Bu gelişmelere rağmen, bugün küresel ısınma gelecekteki bir tehlike olmaktan öteye geçmiş ve şu anda her yönüyle yaşadığımız gerçeğimiz haline gelmiştir. Sanayi toplumunun refah arayışlarının simgesi haline gelen bacası tüten fabrikalar ve makineleşme üçüncü binyılın arifesinde insanlığın karabasanına dönüşmüştür. Bugün gelinen noktada artık sera gazı tasarruf etmekten söz ediyoruz.

Günümüzde, çevre ve çevre sorunları konusunda ulusal ve uluslararası düzeydeki karar vericilerin karşısındaki en önemli sorun, artan nüfus ve refah düzeylerine paralel olarak, içinde yaşadığımız gezegenin ekolojik sınırları arasında sürdürülebilir bir dengeyi kurmak haline gelmiştir. Doğal kaynakları, kendilerini yenileme hızlarından daha hızlı tüketmek, dünyayı yok etmek anlamına gelmektedir. Buna çare olarak, doğayla uyum içinde yaşamak ölçülebilir ve mutlaka da ölçülerek geliştirilmesi gereken temel hedef olarak düşünülmeğe başlanmıştır.

Ekolojik ayak izi, sürdürülebilirliği ölçülebilir hale getiren başlıca doğal kaynak hesaplama aracıdır. Ekolojik ayak izi hesapları, bankacılıktaki hesap özetlerine benzer şekilde ekolojik bütçelerin aşılıp aşılmadığını takip etmektedir. Ekolojik ayak izi her türlü doğal kaynaktan ve her ülke, bölge, kuruluş ve birey için hesaplanabilir bir göstergedir. Böylece havadaki, sudaki, topraktaki, ormandaki vs. ayak izlerimiz ölçülerek kaynak muhasebesi yapılabilmekte ve bu bilgiler doğal kaynakların yönetimi ile ilgili stratejik kararlar almaya yol göstermektedir.

Brundtland Raporu’nun üzerinden tam 25 yıl yani çeyrek yüzyıl geçti ve geleceğimiz, gençlerin geleceği yani gelecek nesillerin geleceği, giderek daha hızlı şekilde ipotek altına alınmaya devam ediyor.

Bunca yıl sonra bugün gelecek kuşaklara yaşanabilir bir gezegen bırakma sorumluluğumuz hiç de hafiflemiş görünmüyor.

Durum endiŕe verici:

- Kirlenmeler: hava, su, toprak
- Karbon ayak izleri
- Nesli tüklenen hayvanlar
- Yok olan bitki türleri
- Azalan ormanlar
- Çölleşen arazi/topraklar
- Yükselen sular-denizler
- İncelen ozon tabakası
- Kıtlaşan su rezervleri-kaynakları
- Bölgesel eşitsizlikler-ekonomik kalkınma bakımından
- Bozulan gelir dağılımı
- Tüklenen yenilenemez hammadde ve enerji kaynakları
- Artan-çeşitlenen tüketim
- Hormonlu ve GDO'lu tarım
- Hızla artan nüfus
- Uzayan ortalama insan yaşam süresi
- Kümülatif doğal felaket etkileri
- Geri dönüşümsüz nükleer atıklar
- Küresel tehdit haline gelen nükleer santral kazaları ...

Listeyi sayfalarca uzatmak mümkün.

Gelecek kuşakların refah düzeyini artıracak gelişme, büyüme ve kalkınma hakları tehdit altında.

Sürdürülebilir kalkınma, her alanda tehditlerle dolu sürdürülebilir bir yaşam mücadelesi ve dönüşme sinyalleri veriyor.

Kitlesele ölüm beklentileri çok da karamsar olmayı zorlamadan bir yok oluş habercisi gibi giderek artan oranda fütürist senaryolara konu oluyor.

Kalkınmacı/gelişmeci yaklaşımların varoluşçu temel varsayımları “proaktivite-reaktivite” ikilemi yani “doğayla birlikte mi doğaya rağmen ve doğaya karşı mı” tezatlığı ile karşı karşıya kalıyor.

Uluslararası platformlarda bir karar vermek gerek küresel bir karar!

Duyarlılık gerek hem de küresel ölçekte!

Başka dünya yok!

Çernobilzede bir nesili başka kazazede nesiller takip etmeye devam ediyor ...

Fakültemiz Dergisinin Ekim 2012 sayısının çevre ve çevre sorunlarına ayrılmasının başlıca gerekçesini, dünyanın “acil durum” uyarısı vermesi ile bağlantılı olarak, Rio 92 gündeminin Rio+20’ye kadar alamadığı mesafeye çok boyutlu yaklaşmak ve İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi’nin çok disiplinli yapısını konuya katkısı bakımından bir avantaj olarak kullanmak şeklinde önerdiğimde Dergimizin Yayın Kurulu da bu yaklaşıma destek vermiştir.

Bu nedenle hem Dergi Yayın Kurulu’na hem de bu özel sayıya özverili ve zengin içerikli çalışmalarıyla katkıda bulunan yazarlara ve editörlük işlevime çok değerli katkılar sunmuş olan hakemlere en içten teşekkürlerimi bildirmeyi zevkli bir görev sayıyorum.

“Çevre ve Çevre Sorunları: Çok Boyutlu Bakış” temalı bu özel sayı çevre ve çevre sorunlarına uluslararası ilişkiler, maliye, kamu yönetimi, hukuk, işletme, ekonomi ve muhasebe açılarından yaklaşarak hazırlanan oniki makale içermektedir.

Makaleler, birinci yazar soyadlarının alfabetik sıralama kriterine göre birbirini takip etmektedir.

Keyifle okunması dileğiyle ...

Prof. Dr. A. Zeynep DÜREN
İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi